

Mikael Mattlin, tutkimusprofessori, Ulkopoliittinen instituutti
Jyrki Kallio, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

KIINAN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN 20. PUOLUEKOKOUS

KANSAINVÄLISEN YMPÄRISTÖN EPÄVAKAUDESSA KIINA HAKEE TURVALLISUUTTA JA VAKAUTTA

Kiinaa koettelee parhaillaan lukuisat haasteet, kuten talouskasvun hiipuminen, nuorisotyöttömyys, rakennusalan kriisi ja suurvaltasuhteiden kiristyminen. Lokakuussa järjestetyltä Kiinan kommunistisen puolueen 20. puoluekokoukselta odotettiin uusia politiikan suuntaviivoja, mutta merkittäviä avauksia ei kuitenkaan kuultu.

Kiinan kommunistisen puolueen (KKP) 20. puoluekokous pidettiin Pekingissä 16.–22. lokakuuta. Viiden vuoden välein järjestettävissä puoluekokouksissa vahvistetaan Kiinan ylin johto seuraavalle kaudelle ja linjataan maan politiikan tulevien vuosien suuntaviivat. Linjaukset jäivät tänä vuonna poikkeuksellisen mitäänsanomattomiksi.

Kokouksen aluksi puolueen pääsihteeri, valtion puhemies Xi Jinping esitteli perinteiseen tapaan keskuskomitean laatiman työraportin. Työraportit ovat Kiinan politiikan tärkeimpiä dokumentteja, jotka määrittävät puolueen ja sitä myötä valtion poliittisia painopisteitä. Raportista odotettiin vihjeitä sille, miten Kiina aikoo selviytyä kohtaamistaan suurista haasteista. Raportissa luetellaan ongelmia

muun muassa tulonjaon epätasaisuudesta työllisyyden ja sosiaaliturvan haasteisiin, omavaraisuuden ja huoltovarmuuden puutteisiin sekä korruptioon puoluekaadereiden keskuudessa. Korruptio mainitaan raportissa peräti 31 kertaa.

Vastauksia ei juurikaan saatu. Raportissa esitellään saavutuksia – kuten elintason nousua ”kohtalaisen hyvinvoinnin” asteelle tai äärimmäisen köyhyyden poistamista – joita on juhlistettu jo puolueen satavuotisjuhlien yhteydessä heinäkuussa 2021. Niin ikään tulevaisuuden visio on vanha tuttu ”Kiinan unelma” eli Kiinan nousu vahvaksi ja vauraaksi supervallaksi. Uusina aloitteina raportissa kuitenkin mainitaan esimerkiksi, että tulonjakoa tullaan säätämään aiempaa enemmän verotuksellisin keinoin

ja tulonsiirroin. Alhaista syntyvyyttä yritetään nostaa raskauden seurantaan ja synnytysten hoitoon liittyviä kustannuksia alentamalla. Kiina panostaa myös edelleen monin tavoin vihreään siirtymään.

Merkille pantavaa on, että työraportissa kuvataan Xin edeltäjän, Hu Jintaon, valtakautta monella tapaa epäonnistuneeksi. Raportin mukaan Hun kauden päättyessä vuonna 2012 niin puolueen sisällä kuin laajemminkin yhteiskunnassa kannettiin huolta valtion ja puolueen tulevaisuudesta. Tällä hetkellä tyytymättömyyttä kansalaisten keskuudessa herättää koronapolitiikan nollalinja eli viranomaisten pyrkimys hallita pandemiaa eristämällä tartunnansaajat ja heidän kanssaan kontaktissa olleet ihmiset. Tilanteeseen ei ole odotettavissa merkittävää

muutosta, ja linjan järkkymättömyyttä perustellaan sillä, että sen avulla on onnistuttu suojelemaan kansalaisia.

Merkittävä muutos aiempaan on kuvaus kansainvälisestä ympäristöstä. Aiemmin kansainvälisen ympäristön vakauden on nähty muodostavan Kiinalle suotuisat puitteet keskittyä omaan taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseensä. Raportti kuvaa nykyistä maailmantilannetta vaaralliseksi. ”Mustien joutsenten” ja ”harmaiden sarvikuonojen” eli epätodennäköisten ja odottamattomien kriisien ja riskien mainitsemisesta voidaan päätellä, että Kiinan johto varautuu lähivuosina torjumaan monenlaisia sisäisiä ja ulkoisia uhkia, jotka kohdistuvat yhteiskunnalliseen vakautteen ja puolueen johtoiseen.

Raportin pääteemaksi nousee Xin aiemminkin painottama kokonaisvaltainen turvallisuus. Tämä näkyy esimerkiksi taloudellisissa linjauksissa, joissa pyritään aiempaa suurempaan omavaraisuuteen erityisesti innovaatioissa, tieteessä ja teknologioissa.

Myös asevoimia käsittelevä osuus on aiempaa pidempi ja tarkempi. Asevoimien uudistustavoitteiden voidaan tulkita aikaistuneen vuodesta 2035 vuoteen 2027, minkä lisäksi Kiinan kerrotaan aikovan rakentaa vahvan strategisen pelotejärjestelmän. Taiwanin osalta retoriikka on pääosin tavantomaista, mutta ulkomaisten tahojen

puuttuminen Taiwanin tilanteeseen nostettiin näkyvämmiin esille torjuttavana uhkana.

Raportissa lueteltuja lukuisia aiheita kiinnostavampaa on se, mitä siinä ei suoraan mainita. Esimerkiksi kansainvälisen talouden taantumaa, Kiinan oman talouden rakenteellisia ongelmia, kotimaista velkaantumista, rakennusalan kriisiä, nuorisotyöttömyyttä ja suurvaltasuhteiden kiristymistä ei raportissa juuri käsitellä. Aikana, jolloin Kiinan taloudellinen tilanne on hankalampi kuin vuosikymmeniin, hiljaisuus ongelmista ja niiden ratkaisukeinoista on paljon puhuvaa. Puoluekokouksen aikoihin julkaitavaksi tarkoitettuja talouskasvu- ja kauppalukuja myös lykättiin, mikä alleviivasi näkymien sumuisuutta.

Puoluekokouksesta on vedettävissä kolme keskeistä johtopäätöstä. Ensinnäkin Kiina ei näytä olevan luopumassa jo useita vuosia jatkuneesta, taloudellisissa ja yhteiskunnallisissa uudistuksissa riskinottoa välttävästä linjastaan. Puolueen peruskirjaan tehtyjen muutosten perusteella näyttää siltä, että taloutta vapauttaviin uudistuksiin ei ryhdytä. Päinvastoin, valtionyhtiöitä tullaan entisestään vahvistamaan ja niiden kokoa kasvattamaan. Samalla panostetaan kotimaan markkinoihin. Kansallinen turvallisuus, joka käytännössä tarkoittaa puolueen valta-aseman säilyttämistä kaikin keinoin, säilyy politiikan keskiössä. Kiinan

ulkopolitiikkaa ohjaavat jatkossakin tarve yhtäältä ylläpitää yhteiskunnallista vakautta ja toisaalta vahvistaa maan kansainvälispoliittista arvovaltaa.

Toiseksi länsimaiden ja Kiinan johdon näkemysten välillä on yhä ammottavampi kuilu. Lännessä Kiinaan liitetään useita uhkakuvia, kun taas Kiina katsoo, että uhkat tulevat sen ulkopuolelta. Lännessä on kannettu huolta Kiinan olettamista strategisista pyrkimyksistä. Kiinan johto sen sijaan näkee itsensä YK:hon perustuvaa kansainvälistä järjestelmää ylläpitävänä voimana. Työraportti ei anna viitteitä siitä, että Kiina olisi irrottautumassa kansainvälisestä yhteisöstä tai valtaamassa Taiwania lähivuosina. KKP:n peruskirjaan lisättiin kuitenkin kirjaus, jonka mukaan Kiina vastustaa Taiwanin itsenäistymistä. Tämä ennakoi sitä, että Taiwan tulee olemaan korkealla puolueen asialistalla.

Lopuksi puolueen johdon henkilövalinnat vahvistivat jopa odotettua selvemmin Xin dominanssia. Kun puoluejohto on tästä eteenpäin pelkästään Xin tukijoiden käsissä, poliittisten virhearvioiden riskit niin talous- kuin ulkopoliitiikassa kasvavat. Lisäksi halukkuus tehdä vaikeita päätöksiä pienenee, kun vastuuta siirretään ylöspäin hierarkiassa. Jos kansalaisten keskuudessa alkaa esiintyä laajaa tyytymättömyyttä, tämä kohdistuu herkemmin suoraan ylimpään johtajaan. /